

Sisä-Suomen yhteistyöalueen sote-keskusten psykososiaaliset menetelmät ja tukirakenteet (PsySos) 2022–2023

Tilanneraportit 10-12/2023

Hankkeen ohjausryhmälle esiteltiin 14.12.2023 hankkeen tulokset, ja keskusteltiin kehittämistyön jatkuvuudesta hankekauden jälkeen. Ohjausryhmän mukaan hanke on saavuttanut sille asetetut psykososiaalisten menetelmien koulutusten tavoitteet ja YTA-tasoinen osaamiskeskusrakenne on pilotoitu hankkeessa. Sisä-Suomen YTA-sopimukseen osaamiskeskusresursointia ei saatu vallitsevassa taloudellisessa tilanteessa, mutta viimeisimmän tiedon mukaan nuorten ja aikuisten psykososiaalisten menetelmien asiantuntijaverkostoon resursoidaan YTA:lla joko hva-budjeteista tai RRP-hankerahoituksella yhteensä 10 htv:ta eli toiminnan jatkuvuus ja menetelmien koulutus ja implementoiminen vuonna 2024 on turvattu pienimuotoisena. Osallistuttu Tulsote-ohjelman päätöstilaisuuteen 22.11.2023 posteriesityksellä.

Kaikkien ikäryhmien yhteinen YTA-tasoinen osaamiskeskus pysyvällä rahoituksella jää valmisteltavaksi vuonna 2024. Samoin kansallinen yhteiskehittäminen kaikissa ikäryhmissä jatkuu HUS:n koordinoimana. Osallistuttu Tulsote-ohjelman päätöstilaisuuteen 22.11.2023 posteriesityksellä.

Hanke saatettu päätökseen onnistuneesti.

Loppuraportointi 1/2024

Lasten, nuorten ja aikuisten sekä OT-keskusten raportit erillisinä liitteinä.

Lisäksi lasten ja nuorten, sekä aikuisten menetelmäkoulutus-Excelit erillisinä liitteinä.

Lasten ja nuorten psykososiaaliset menetelmät

Raportointijakso	10-12.2023						
Arvioi kuinka toimeenpanosuunnitelman toteutus on edennyt raportointijaksolla							
	Suunnitellusti	Poikkeamia	Ongelmia				
Kokonaistilanne							
Aikataulu	x						
Kustannukset	x						
Tuotosten laatu	x						
Tuotosten laajuus	x						
Hyödyt	x						
Henkilöstö	x						
Riskit		x	x				

Yleistilanne suhteessa toimeenpanosuunnitelmaan

Projekti edennyt suunnitellusti. Ei poikkeamia suunnitelmassa.

Toteutuksen haasteet: poikkeamat, ongelmat ja riskit

- Menetelmäosaamiskeskusrakenne ei toteutunut, joten yta-tason rakenteen sekä pysyvien resurssien puuttuminen uhkaa juurtumista.
- Yo-sairaaloiden tietosuojavastaavien väliset näkemyserot koulutusprosessiin liittyvien tietojen luovuttamisesta HUS:lle on aiheuttanut sen, että koulutettavien todistuksen saaminen on viivästynyt (Cool Kids).

Raportointijakson keskeiset aikaansaannokset / tuotokset

Saatavuus:

- Jatkuvuus ensi vuoden osalta on varmistunut melko hyvin projektin päättyessä
 - o Etelä-Pohjanmaalla on rahoitus lasten ja nuorten menetelmien koordinaatiolle ensi vuodelle.
 - o Pirkanmaalla on rahoitus nuorten menetelmien koordinaatiolle ensi vuodelle. Lasten koordinaatiolle ei erillistä rahoitusta.
 - o Kanta-Hämeen rahoitus lähes varmaa ensi vuodelle.

Sisä-Suomen yhteistyöalueen lasten ja nuorten psykososiaalisten menetelmäkoulutusten kooste

Toimenpide-koodi	Mitä hoidetaan	Suunnitelma koulutettavien menetelmäosaajien määrästä 2023 loppuun, n	Menetelmäosaaja koulutettu edellisestä raportointikerrasta, n	Menetelmäosaaja koulutettu yhteensä 2020 alusta, n	Koulutettujen menetelmäosaajien % suunnitellusta koulutusten kokonaismäärästä (G/E)	Suunnitelma koulutettavien menetelmäosaajien määrästä 2023 loppuun, n.	Menetelmäosaaja koulutettu yhteensä 2020 alusta, n	Koulutettujen menetelmäosaajien % suunnitellusta koulutusten kokonaismäärästä (I/I)	Menetelmää käytäneet yhteensä 2020 alusta, n	Hoitajakoja aloitettu yhteensä 2020 alusta, n	Tarve erikoissairaanhoidon niistä, jotka aloittaneet ko menetelmän hoitajakson perustasolla 2020 alusta, %
IDY19, IDR11	Ahdistuneisuus	61 *	0	32	52 (suhteessa v. 2023 suunnitelmaan)	5	2 (+ 3 koulutuksessa)	40	61	110	Seurantatietoa ei vielä kertynyt
		* lisäksi v. 2024 valmistuvia 19									
IDY27	Masentuneisuus	307 **	0	251	82	9	9	100	307	arvio 894	8
		** lisäksi v. 2024 valmistuvia 28									
IDY19, IDR11	Ahdistuneisuus	33 ***	0	4	12	2 ****	1 (+ 1 koulutuksessa)	50	33	tietoa ei saatavilla	tieto ei saatavilla
		*** lisäksi v. 2024 valmistuvia 19				**** lisäksi v. 2024 valmistuvia 1					

Muut:

- Päätösseminaari järjestetty onnistuneesti
- Hankkeen mallinnus- ja prosessikuvaukset valmistuvat vuoden loppuun mennessä.
- Projektin päättäminen ja siltaaminen pyrytty turvaamaan siten, että toimintaan ei tule keskeytyksiä. Tätä varten on tehty suunnitelmia hyvinvointialueitasoisesta työstä sekä yta-tasoisesta verkostotyöstä.
- Viva-projekti on ollut aktiivisesti mukana kansallisen koulutusprosessin ja seurantajärjestelmän luomisessa. Työ jatkuu ensi vuonna.

Aikuisten psykososiaaliset menetelmät

Yleistilanne suhteessa hanke-/projektisuunnitelmaan

Hanke on edennyt hankesuunnitelman mukaisesti. Hankkeelle asetetut tavoitteet kyettiin pääosin saavuttamaan hankekaudella.

Keskeiset aikaansaannokset raportointikaudella

Mielenterveys- ja päihdeammattilaisille kohdennettu vuoden kestävä kognitiivinen lyhytterapiakoulutus on saatu päätökseen raportointikaudella 29 työntekijän osalta. Kognitiivisessa lyhytterapiakoulutuksessa jatkaa edelleen 45 ammattilaista, jotka valmistuvat vuoden 2024 aikana. Yli 300 potilasta on saanut Sisä-Suomessa kognitiivisen viitekehysten mukaista hoitoa koulutuspotilaana. Lähes poikkeuksetta potilaat suosittelivat lyhytterapiaa. Ensimmäisten tulosten mukaan 38 % potilaista ei ole tarvinnut jatkohoitoa kognitiivisen lyhytterapiajakson jälkeen (n= 155). Myös ammattilaisten kokemukset menetelmän tuomasta osaamisesta ja struktuurista ovat hyvin myönteisiä.

Sisä-Suomen yhteistyöalueen aikuisten psykososiaalisten menetelmäkoulutusten kooste

ikäryhmä	Menetelmä	Toimenpidekoodi	Mitä hoidetaan	Suunnitelma koulutettavien menetelmösaajien määrästä 2023 loppuun, n	Menetelmösaaja koulutettu edellisestä raportointikerrasta, n	Menetelmösaaja koulutettu yhteensä 2020 alusta, n	Koulutettujen menetelmösaajien % suunnitellusta koulutusten kokonaismäärästä (G/E)	Suunnitelma koulutettavien menetelmösaajien määrästä 2023	Menetelmösaaja koulutettu yhteensä 2020 alusta, n	Koulutettujen menetelmösaajien % suunnitellusta koulutusten	Menetelmää käyttäneet yhteensä 2020 alusta, n	Hoitajaksija aloitettu yhteensä 2020 alusta, n	Tarve erikoissairaanhoidon niistä, jotka aloittaneet ko
AIKUISET	Kognitiivinen lyhytterapia	IDY03, IDR17, IDY22	Masennus, ahdistus...	75	29	74	99	6	5	83,3	74	398	Tietoa ei saatavilla
AIKUISET	Ohjattu omahoito	IHZ19	lievät ja keskivaikeat häiriöt	250	69	458	183	9	5	55,6	Tietoa ei saatavilla	Tietoa ei saatavilla	Tietoa ei saatavilla
				* tavoite nostettu 150-> 250	* valmistuneita	* KLT Koulutus on kesken 45 työntekijällä ** valmistuneita lukumäärästä on 29						* arvio	

Kanta-Hämeessä ja Etelä-Pohjanmaalla Ohjatun omahoidon koulutuksen ovat saaneet kaikki mielenterveys- ja päihdetyön tiimien jäsenet. Etelä-Pohjanmaalla myös kokemusasiantuntijoita on koulutettu. Pirkanmaalla koulutuksia on suunnattu myös yleisvastaanottojen hoitajille ja koulutuksia on jatkettu myös mielenterveys- ja päihdetiimeihin. Koko Sisä-Suomessa viimeisellä raportointikaudella koulutuksen on aloittanut 59 työntekijää.

Terapianavigaattorin käyttöönotto- sekä ensijäsennyskoulutuksia on jatkettu Pirkanmaalla viimeisiin kuntiin. Yhtä aluetta lukuun ottamatta koko hyvinvointialueella on käyttöön otettu terapianavigaattori. Alkuvuoteen on sovittu käyttöönotto viimeiselle alueelle Pirkanmaalle, joissa yksityinen toimija vastaa terveydenhuollosta. Kanta-Hämeessä ja Etelä-Pohjanmaalla jo alkaneita käyttöönottoja on edelleen tuettu. Terapianavigaattorin käyttömäärät ovat kasvaneet tasaisesti. Yhteensä Sisä-Suomessa terapianavigaattori on täytetty toukokuun ja marraskuun välisenä aikana yli 4000 kertaa.

Raportointikaudella uusittiin menetelmien implementoinnin seuranta varten laadittu kysely. Vastaajina olivat alueiden mielenterveys- ja päihdetyön ammattilaiset esimiehineen (n=65) Tulosten mukaan työntekijät sekä esimiehet pitivät arvokkaana vaikutuksia, joita menetelmillä on ollut omaan tai tiimin tekemään työhön ja uskovat, että menetelmien käytön kuuluu olla osa omaa tai tiimin tehtäviä.

Kansalliseen Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskusohjelman loppuseminaariin osallistuttiin Helsingissä. Seminaariin valmisteltiin yhteistyössä nuorten hankkeen kanssa posterit. Lisäksi järjestettiin Sisä-Suomen päätöswebinaari hankkeen toiminasta ja tuloksista, johon osallistui yli 100 ammattilaista.

Kaikilla alueilla on varmistunut jatkokehittämisresurssi vuodelle 2024. Pirkanmaalla 2 htv toteutuu hankerahoituksella ja Etelä-Pohjanmaalla 1 htv sekä Kanta-Hämeessä 1 htv hyvinvointialueen rahoituksesta.

Poikkeamat, ongelmat tai riskit

Kiristynyt taloustilanne ja osilla alueista alkaneet YT-neuvottelut sekä palveluverkkouudistustyö ovat näkyneet hankkeen toiminassa. Osalla alueita suunnitellaan mm. sote-keskusten vähentämisiä sekä suuria toiminnallisia muutoksia, mikä on heijastunut henkilöstön uudistumishalukkuuteen

Hankkeessa pilotoitiin YTA-tasoisien osaamiskeskuksen mukainen kehittämisrakenne, mutta osaamiskeskusrakenteen jatkorahoitus ei varmistunut hankekaudella. Psykososiaalisten menetelmien kehittämisresurssit ovat minimitasolla vuodelle 2024. Riskinä on, että jos osaamiskeskusrakennetta ei pystytä vuonna 2024 varmistamaan, myös menetelmät hiipuvat hiljalleen pois kehittäjien työsuhteiden päättyessä.

Koulutuksia on kyetty viemään suunnitelmien mukaisesti eteenpäin, mutta lyhyen hankekauden aikana menetelmien juurruttamistyö on vielä kesken ja vaatii pitkäjänteistä työtä ja tukea jatkossakin. Myös menetelmäohjaanresurssi on ollut kaikilla alueilla melko niukkaa, joskin hankekauden loppua kohden vahvistumista on tapahtunut.

Vaikuttavuustiedon kerääminen on ollut haastavaa läpi hankekauden ja THL:n toimenpidekoodien käyttö on kaikilla alueilla niukkaa psykososiaalisten hoitojen ja menetelmien osalta. Psykososiaalisiin hoitoihin liittyvät toimenpidekoodit löytyvät nyt kaikista alueiden tietojärjestelmistä, joskin niiden käyttöönotto vaatii erityistä huomiota alueilla vuonna 2024.

Keskeiset tehtävät vuonna 2024

YTA-tasoisien osaamiskeskusrakenteen puuttuessa yhteistyötä jatketaan asiantuntijaverkostona. Myös kansallista yhteistyötä jatketaan. Jatketaan valittujen menetelmien implementointia alueille hyvinvointialueiden omat tarpeet huomioiden. Kytetään hankkeessa aloitettu kehittämistyö entistä vahvemmin alueiden omiin prosesseihin, myös digitaalisuus vahvasti huomioiden. Tuotetaan loppuraportti hankejohtajan toimesta.

Osaamis- ja tukikeskus (OT)

Yleistilanne suhteessa hankesuunnitelmaan

Raportointikaudella on keskitytty erityisesti OT-työn jatkon turvaamiseen. Raportointikauden aikana on jatkettu tiivistä kansallista yhteistyötä eri OT-alueiden kanssa. Hankkeen ohjausryhmä kokoontui 13.11. ja 14.12.2023. STM:n koordinaatiotyöryhmä kokoontui raportointikaudella 11.12.2023.

Keskeiset aikaansaannokset raportointikaudella

OT-tuki – ja koordinaatiopilotti

Raportointikaudella on työstetty Lähellä vai kaukana -artikkelia Sisä-Suomen yhteistyöalueella toteutetusta OT-tukipilotoinnista. OT-tukipilottiin tuli 2–9/2023 välisenä aikana 94 yhteydenottoa. Artikkelia varten toteutettiin konsultaatioita pyytäneiden (3 haastattelua) ja konsultaatiota antaneiden (1 haastattelua) ammattilaisten haastattelut. Artikkelin julkaistaan keväällä 2024 THL:n työpaperissa. Lapsiperhepalveluiden ammattilaisilta on tullut kyselyitä OT-tuen jatkosta pilotin päättymisen jälkeen.

Vaativat erot -työskentely

Yhteiskehittäminen vaativat erot-työryhmien kanssa jatkui raportointikauden ajan. Lisäksi järjestettiin infotilaisuudet Lapsen hyvä tilanne – neuvonpidosta, johon OT-tiimi sai perehdytyksen elokuussa 2023. Kanta-Hämeen ja Pirkanmaan infotilaisuus järjestettiin lapsiperhepalveluiden esihenkilö- ja avaintoimijoille 24.11. ja Etelä-Pohjanmaan tilaisuus 13.12.2023. Tilaisuudessa erityisasiantuntija Tiina Vormisto Etelä-Karjalan hyvinvointialueelta esitteli työmenetelmää ja sen käyttöönotossa huomioitavia asioita. Työmenetelmä herätti kiinnostusta ja osallistujat vievät asiaa eteenpäin alueillaan. Lapsen hyvä tilanne neuvonpidon käyttöönoton edistäminen konsultaatiotyöryhmien kautta on yksi jatkotoimenpiteitä OT-koordinaatiotyön jatkuessa. Lisäksi Etelä-Pohjanmaalle sovittiin pidettäväksi tammikuulle 2024 kokous mahdollisen Lapsen hyvä tilanne –neuvonpidon pilotoinnista.

Kanta-Hämeessä on raportointikauden aikana kutsuttu koolle vieraannuttamisen teemaan keskittyvä työryhmä sekä riskinarviointia vaativat erot konsultaatioryhmän toiminnassa kehittävä työryhmä yhteistyössä Etelä-Pohjanmaan ja Barnahus-hankkeen kanssa. Etelä-Pohjanmaalla OT-koordinaattori toimii erotyöryhmän vetäjänä hankekauden loppuun ja ryhmän toiminnasta järjestettiin arviointitapaaminen 8.12. 2023.

Sisä-Suomen yhteistyöaluesopimus ja OT-työn jatko.

Hankkeen päättyessä on todennäköistä, että Osaamis- ja tukikeskus (OT)-työ on kirjattuna Sisä-Suomen yhteistyöaluesopimukseen. OT-kehittämisessä on edistetty aktiivisesti OT-työn jatkoa koko hankkeen ajan. Sisä-Suomen OT-työ saa jatkoa alueellisilla painotuksilla:

- Etelä-Pohjanmaalla OT-työtä jatketaan osana Barnahus-kehittämistä (lasten kaltoinkohtelu ja tietyiltä osin vaativat erot)
- Pirkanmaan sote-johtoryhmä hyväksyi 19.12.2023 esityksen OT-työn jatkuvuutta turvaavan monialaisen työryhmän perustamisesta
- Kanta-Hämeessä on tehty talousarvioon esitys OT-koordinaattorista: hva-valtuusto hyväksyi esityksen 19.12.2023. Toimi avataan hakuun 1/2024.

Muu kehittämistoiminta

OT-hanke oli mukana toteuttamassa Lasten – ja nuorisopsykiatrian sekä lapsiperhesosiaalityön ja lastensuojelun yhteistyötapaamista 29.11.2023. Tilaisuus toteutettiin yhteistyössä Etelä-Pohjanmaan Tulevaisuuden sotekeskus-kehittämisen sekä SONet BOTNIAn kanssa. Kanta-Häme ja Barnahus –hanke kehittävät yhdessä alaikäisten rikostentekijöiden/rikoksista tuomittujen tukiprosessia lastensuojelun näkökulmasta yhteistyössä teemaan liittyvien kansallisten toimijoiden kanssa.

Etelä-Pohjanmaalla on yhden OT-konsultaation tulleen asiakasasian tiimoilta päätetty toteuttaa yksityisen ammatinharjoittajan johdolla monialaisen työnohjausprosessi 5 x 1,5 h, johon liittyen on selvitetty lainsäädännöllisiä näkökulmia sekä lastensuojelun, sijaishuoltoyksikön ja hoitotahon yhteisiä tavoitteita.

Tiedottaminen

Hankkeen toiminnasta on tiedotettu yhteistyöverkostoissa, hankkeen internet-sivuilla [Osaamis- ja tukikeskus \(OT\)-hanke | Pikassos ja OT-keskus \(sonetbotnia.fi\)](#) ja Pikassoksen [syyskuun uutiskirjeessä](#) ja [joulukuun uutiskirjeessä](#).

Sisä-Suomen OT-hanke osallistui 22.11.2023 Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskusohjelman loppuseminaariin Helsingissä. OT-hanke osallistui loppuseminaarin posterinäyttelyyn OT-tuki- ja koordinaatiopilottia kuvaavalla posterilla.

OT-hanke järjesti hankekauden viimeisen OT-infon 23.11.2023. Tilaisuuteen osallistui 49 osallistujaa. OT-hankkeen OT-infoihin on osallistunut hankkeen aikana noin 500 osallistujaa. OT-infot ovat osoittautuneet toimivaksi tavaksi viestiä hankkeen etenemisestä ja OT-koordinaatiotyön havainnoista.

Kansallinen yhteistyö

Kansallinen yhteistyö on jatkunut tiiviisti. OT-koordinaattorit ovat valmistelleet yhdessä OT-päätöswebinaaria 30.11. ja sen yhteydessä toteutettua OT-kehittäjien työpajaa.

STM:n OT-koordinaatiotyöryhmä kokoontui raportointikaudella 20.9. ja 11.12.2023. OT-projektikoordinaattori ja kehittämisasiantuntija osallistuivat kokoukseen.

Poikkeamat, ongelmat tai riskit

OT-tuki – ja koordinaatiopilotit ja muu OT-kehittäminen ovat tuoneet näkyviin lapsiperhepalveluihin liittyen havaintoja ammattilaisten tarvitsemasta tuesta ja ilmiöistä, jotka vaikuttavat kentällä työskentelyyn. OT-tukipilotin ja OT-kehittämisen kautta näyttäytyy, että kehitteillä olevat rakenteet eivät täysin tue lasten, nuorten ja perheiden kanssa työskentelevien ammattilaisten täydentävän tuen tarpeita ja hyvinvointialueiden asiantuntijatyöryhmiä ei täysin hyödynnetä vaativissa tilanteissa. Hyvinvointialueiden asiantuntijaryhmien täysimittainen hyödyntäminen ja ryhmien toiminnan yhdenmukaistaminen on yksi OT-työn jatkokehittämisen tavoite. Hyvinvointialueiden tiukka taloudellinen tilanne ja raportointikaudella meneillään olevat yhteistoimintaneuvottelut ovat osaltaan vaikuttaneet OT-työn jatkosuunnitelmien konkretisoimista.